

Woordenlijst

Aanzet	Schetsmatige voorbereiding van het schilderij, uitgevoerd met verdunde verf.
Accenttoetsen	Kleine, dikke vlekjes verf om bv. glimlichtjes in ogen en op het neustopje voor te stellen.
Afsluitlaag	Lijmlaag die op de grondlaag wordt aangebracht om de zuigkracht te verminderen.
Alla prima	Snelle schilderstechniek waar het schilderij in één zittijd wordt afgewerkt. Hierbij wordt nat-in-nat geschilderd.
Bijenwas	Bijenwas wordt verkregen door het uitsmelten van de raten. Het bestaat hoofdzakelijk uit esters ($R_1\text{-COO-R}_2$) van vetzuren en waszuren.
Bindmiddel	Een van de hoofdbestanddelen in verf. Het bindmiddel zorgt ervoor dat de pigmentkorrels aan elkaar en op een drager kleven.
Colofoniumhars	Niet-vluchtige, vaste stof die na destillatie van het hars van naaldbomen overblijft. Dit product is het hoofdbestanddeel van vernis.
Dasborstel	Schilderskwast van dassenhaar. Met een dergelijke borstel kunnen kwaststreken in de nog natte verflaag onzichtbaar worden gemaakt.
Drager	Het materiaal waarop wordt geschilderd en dat zodoende het schilderij 'draagt'. Voorbeelden van dragers zijn houten panelen, opgespannen doeken, muren, vellen papier of koperen platen.
Geconjugeerde dubbele bindingen	Met geconjugeerde dubbele bindingen bedoelen we dat dubbele en enkele bindingen mekaar alternerend afwisselen, zoals bv in $-\text{CH}=\text{CH}-\text{CH}=\text{CH}-\text{CH}=\text{CH}-$
Glacis	In een laagsgewijs opgebouwd schilderij is dit de laatste verflaag die wordt aangebracht. Deze afwerkingslaag is een gekleurde, transparante laag waarmee subtiele kleurovergangen worden gemaakt.
Grondlaag	Laag die ter voorbereiding op het paneel of op het doek wordt aangebracht. Het is op deze grondlaag waarop men schildert.

Hoge lichten	(zie accenttoesten)
Hygroscoopisch product	Een product is hygroscoopisch wanneer het in staat is om waterdamp uit de lucht te absorberen.
Imprimatura	Uniforme, dunne gekleurde verflaag waarmee de grondlaag wordt gekleurd.
Infraroodfotografie	Soort fotografie die sterk lijkt op de fotografie zoals wij die kennen, behalve dat een object met infraroodlicht wordt bestraald en dat de camera een beeld vormt met het gereflecteerde infraroodlicht. Deze techniek wordt o.a. gebruikt om ondertekeningen waar te nemen.
Kleurstof	Een intens gekleurd product dat in een solvent of bindmiddel oplost.
Keurbrandmerken	Met een gloeiend ijzer werd in het paneel een merk bestaande uit een of meer letters of een wapen van de stad ingebrand.
Konterfeiten	Afbeelden, schilderen (tegenwoordig meestal ironisch).
Lak	Een pigment dat wordt verkregen door een kleurstof op een wit poeder af te zetten.
Lijnolie	Olie die wordt verkregen door het persen van rijpe vlaszaden. Het is één van de weinige oliën die in contact met lucht een harde film vormt.
Magere olieverf	Olieverf waarvan het pigment weinig olie vereist om een verf te maken.
Onderschildering	In een laagsgewijze opbouw van een schilderij is dit de eerste laag die wordt aangebracht. Het is het plaatselijk aanbrengen van een egale kleur. Zo brachten Italiaanse primitieven (13de eeuw) steeds een laag groene aarde onder de huidspartijen. Wanneer de grondlaag volledig met een egale kleur wordt bedekt, dan spreekt men van imprimatura.
Onverzadigd vetzuur	Vetzuur waarvan de lange staart dubbele bindingen (-CH=CH-) bevat.
Oplosmiddel	Bij een oplossing maakt men het onderscheid tussen de opgeloste stof (bv. keukenzout) en het oplosmiddel (bv. water). De oplossing bevat steeds meer oplosmiddel dan opgeloste stof.

Opschildering	In een laagsgewijs opgebouwd schilderij is dit de fase waar alle details van de afbeelding wordt uitgewerkt.
Oostzeegebieden	De Oostzee (ook wel Baltische zee genoemd) is een randzee van de Atlantische Oceaan in Noord-Europa, nabij de Baltische staten Estland, Letland en Litouwen. De Oostzee heeft vanaf de middeleeuwen een belangrijke functie vervuld als waterweg verbinding tussen de omringende landen.
Pigment	Poeder dat uit kleine, onoplosbare, sterk gekleurde korrels bestaat.
Pleinairisme	In de landschapschilderkunst gebruikte term voor het direct, ter plaatse, in de vrije natuur op het doek vastleggen; een wijze van schilderen die voor het optreden van het impressionisme nauwelijks bekend was.
Polymeerketen	Een extreem lange, organische molecule die uit een aaneenschakeling van vele (duizenden) monomeren bestaat. Je kunt een polymeer vergelijken met een halsketting, waar de monomeren de aan elkaar geregen parels voorstellen.
Ponsmerken	Met een pons aangebracht merkteken of versiering.
Relatieve vochtigheid	De maximale hoeveelheid waterdamp in de lucht wordt bepaald door de temperatuur. Hoe warmer de lucht, hoe meer vocht deze kan vasthouden. De effectieve vochthoeveelheid wordt met het begrip relatieve vochtigheid uitgedrukt. (RV). Bij een RV van 50% bevat de lucht de helft van de maximale hoeveelheid vocht die bij deze temperatuur kan worden vastgehouden.
Röntgenstralen	(zie x-stralen)
Schilderijen op paneel	Een schilderij dat op een houten paneel is geschilderd. Panelen bestaan vaak uit meerdere planken die aan elkaar zijn gelijmd.
Schriftuur	Penseel of borstelstructuren in de verflaag.
Sint-Lucasgilde	Beroepsvereniging van kunstenaars en kunstambachtslieden die zich onder de hoede van de Heilige Lucas hadden geplaatst.

Stratigrafie	De beschrijving van de opeenvolgende lagen in een materiaal.
Temperaverf	Een verf waarvan het bindmiddel een emulsie is, zoals bijvoorbeeld eigeel van een kippenei.
Terpentijn	De hars die uit de wonde van een naaldboom vloeit. Na destillatie van dit product verkrijgt men het vluchtige terpentijnolie en het niet-vluchtige colofoniumhars.
Triglyceride	Een triglyceride is een ester van glycerol met drie vetzuren. Oliën en vetten bestaan voornamelijk uit een mengsel van triglyceriden.
Uitdassen	(zie dasborstel)
vanderwaalskracht	Er bestaan verschillende soorten aantrekkingskrachten tussen moleculen. De waterstofbrug is de sterkste kracht tussen moleculen, doch te zwak om de atomen in één entiteit bij elkaar te houden. De vanderwaalskracht is een kracht tussen de elektronegatieve zijde van een molecule en de electropositieve zijde van een andere molecule. Het gaat dus om een interactie tussen twee elektrisch neutrale moleculen, die wel een dipoolmoment bezitten.
Verdunningsmiddel	Een verdunningsmiddel zoals water of een ander solvent wordt aan de verf toegevoegd om deze te verdunnen.
Verf	Een pasta die na droging een vaste, gekleurde film vormt.
Verflaag	De verflaag is de belangrijkste laag in een schilderij. Deze laag wordt met natte verf met behulp van borstels op een drager aangebracht, vaak met de bedoeling om een afbeelding te vormen.
Vernetting	Proces waar chemische bindingen tussen moleculen worden gevormd en waardoor één gigantisch grote molecule ontstaat.
Vernislaag	Kleurloze, transparante film dat op de verflaag wordt aangebracht. De vernis isoleert het schilderij van de buitenwereld.

Verzadigd vetzuur	Vetzuur waarvan de lange staart geen dubbele bindingen bevat.
Vette olieverf	Olieverf waarvan het pigment veel olie vereist om een verf te maken.
Vetzuren	Organisch zuur ($R\text{-COOH}$) waarvan de staart R zeer lang is.
Visceus	Men zegt dat een vloeistof visceus is wanneer deze moeilijk of heel traag van vorm verandert, net zoals tandpasta of klei.
Vlaams schilderij	Tussen de 14de en de 17de eeuw waren er twee belangrijke schilderscentra in Europa: Vlaanderen en Italië. Elk centrum had zijn manier om een schilderij op te bouwen. Een Vlaams schilderij is een schilderij die in de Vlaamse traditie werd gemaakt.
Voorverlijming	Lijmlaag die op de drager wordt aangebracht om deze voor de bovenliggende lagen te beschermen.
Waterstofbrug	De waterstofbrug kan schematisch als $A\text{-H}\cdots B$ worden voorgesteld, waar A-H een molecule is met een polaire, maar covalente binding tussen de twee atomen en B een tweede molecule is. Indien zowel A als B electronegatief zijn, dan zal het elektropositieve waterstofatoom door zowel A als B worden aangetrokken: de waterstof vormt een brug tussen A en B.
White spirit	Dit product bestaat uit een kleurloos mengsel van koolwaterstoffen met een kookpunt tussen 150 en 210°C. Het wordt uit aardolie verkregen.
X-stralen	X-stralen zijn elektromagnetische straling met een golflengte tussen 0.01 nm en 1 nm. Het is een hoogenergetische straling die dwars door het lichaam gaat. Hiermee kunnen we bijvoorbeeld ons skelet bestuderen.